

Research Article

Изследване на връзката между тъмната триада и агресията при жени, осъдени за насилствени престъпления в български затвор

Study on the Relationship between Dark Triad and Aggression in Women, Sentenced for Violent Crimes in Bulgarian Prison

Emelina Zaimova-Tsaneva*^a, Alisia Ximena-Pop^a,
Todor Todorov^{a,b}, Velina Vladimirova^{a,b}, Stoil Mavrodiev^a,
Tsvetelina Hadzhieva^a, Rusanka Mancheva^a

[a] Department of Psychology, SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria.

[b] Assess Ltd.

Резюме

Настоящата статия е посветена на малко проучена тема в криминалната психология – жени, извършители на тежки престъпления. Изследването анализира връзката между комплексът от личностни черти „Тъмната триада“ и общата агресия, както и във връзка с видовете агресия - физическа, вербална, гняв и враждебност. Проучването включва жени престъпници, които са били осъдени на затвор за тежки престъпления, включително убийство. Участниците бяха 30 лишени от свобода жени от българския женски затвор на възраст между 22 и 69 години ($M = 47,36$, $SD = 11,71$). Инструментите, използвани в изследването са българската адаптация Въпросника за тъмната триада и Въпросника за агресивността на Бъс и Пери. Корелационният анализ показва, че има значими връзки между резултатите по скалите от въпросника за Тъмната триада и общата агресия. Чертите на Тъмната триада са значими предиктори за всички видове агресия, особено за физическата агресия. Въз основа на констатациите от проучването могат да се разработят психо-образователни програми за превенция на престъпно поведение и психо-превзпитателни програми за подобряване на поведението на жените престъпници.

Ключови думи: жени- престъпнички; Тъмната триада; агресия; престъпление.

Abstract

This article is devoted to a little-studied topic in criminal psychology - women who commit serious crimes. This study analyzes the relationship between the complex of personality traits "The Dark Triad" and Aggression and in correlation with the aggression sub-types such as physical aggression, verbal aggression, anger, and hostility. The study was conducted on delinquent women that were sentenced to prison for violent crimes, including murder. The participants were 30 female prisoners from Bulgarian women's prison, aged between 22 and 69 years, ($M = 47,36$, $SD = 11.71$). The instruments that were used in the research are the Bulgarian adaptation of the Dark Triad Questionnaire and the Buss and Perry Aggression Questionnaire. Correlation analysis shows that there are significant relationships between scores on the scales of the Dark Triad questionnaire and general aggression. Dark Triad traits are significant predictors of all types of aggression, especially between psychopathic traits and physical aggression. Based on the findings of the study, it can be designed psycho-educational programs to prevent criminal behavior, and psycho-re-educational programs to improve the behavior of delinquent women.

Keywords: Delinquent woman; dark triad; aggression; crime.

Table of Contents

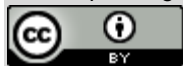
Рискови фактори, повлияващи развитието на криминално поведение
 Разлика между половете
 Агресия
 „Тъмната триада“ в структурата на личността
 Метод
 Резултати
 Дискусия
 Заключение
 References

Psychological Thought, 2023, Vol. 16(1), 156-177, <https://doi.org/10.37708/psyct.v16i1.782>

Received: 2022-09-27. Accepted: 2023-03-31. Published (VoR): 2023-04-30.

Handling Editor: Natasha Angelova, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria.

*Corresponding author at: South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria E-mail: emelna_z@swu.bg

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Жените убийци са пренебрегвана популация в изследванията в областта на психологията, криминологията и социологията. Една от основните причини е, че при тях има по-нисък процент на престъпност, особено по отношение на насилствените престъпления. Слабо са

проучени причините за престъпното поведение при жените, тяхната мотивацията за престъпление, в сравнение с изследванията при мъжете. Поради преобладаването на престъпления и насилие, извършени от мъже срещу жени, на женският пол в исторически план се е приписвала в голяма степен неспособност за престъпно поведение.

Рискови фактори, повлияващи развитието на криминално поведение

Според предишни изследвания престъпното поведение включва антисоциални и престъпни активности, е следствие от сложно взаимодействие на индивидуални биологични и социални променливи, което може да започне по време на феталното развитие и да продължи през целия живот (Waldman et al., 1996). Рисковите фактори трябва да бъдат проучвани и разбрани, за да се определи кои лица могат да бъдат потенциални нарушители и да се осигурят превантивни и коригиращи психологически програми. Това проучване се фокусира върху предсказуемите характеристики на жени извършители на насилствени престъпления и анализира дали фоновите фактори и доминиращият тип агресивност във връзка с личността, са свързани с извършването на убийство.

Много причини могат да доведат до престъпно поведение. Може би основната от тях се отнася до влиянието на семейството. Семейните интеракции са пряко свързани с развитието на социални умения. Един важен аспект на семейството, когато става въпрос за развитието на детето, особено на момичетата, е структурата и вътрешните взаимоотношения. Ефективно изградените семейни интеракции, където социалните роли са регламентирани и отговорно следвани, създават благоприятен психо-емоционален климат за установяване на психическо здраве у детето (Angelova, 2014). От друга страна различни изследвания посочват, че престъпността е често срещан резултат, когато детето има negliжиращ семеен модел или е част от непълно семейство. (Douglas et al., 1968; Juby & Farrington, 2001)

Поведенческите особености и затруднения са свързани с вътрешните конфликти в семейството (Juby & Farrington, 2001). Децата, които растат в семейства с един родител, могат да бъдат изложени на чести промени във фигурата на баща/майка, което може да създаде допълнителни отклонения в привързаността (Rankin & Kern, 1994). Друг семеен рисков фактор е нивото на бедност, което също се свързва с развитието на престъпност. Неадекватните родителски стилове и нарушената комуникация са свързани с делинквентното поведение на децата. Настоящото изследване ще разгледа връзката

между семейната история, дохода и нивото на образование, за да се види дали тези фактори имат влияние върху жените нарушители.

Престъпното поведение често се свързва и с лоши резултати в училище, ниска посещаемост и отпадане от училище в ранна възраст (Bachman et al., 1971). Една от основните причини, които оказват влияние върху поведението на детето в училище, е невъзможността да поддържа нивото на останалите съученици и да търпи унижения, получавайки по-ниски оценки или повтаряйки годината. Децата, които имат по-ниски учебни резултати, често имат ниско самочувствие и неспособност лесно да създават приятелства или да бъдат желани в училищни дейности, и групови задачи, което допринася за развитието на антисоциални поведенчески черти. Тези емоционални последици допринасят и на по-късни етапи за развитие на чувство на неудовлетвореност, по-високи нива на агресия и извършване на престъпления. Високите академични постижения се явяват предиктор за по-висока самооценка, успеваемост и удовлетвореност не само от самия учебен процес, но и от различните социални интеракции и установяване на по-високо качество на живот (Gergov, 2019).

Разлика между половете

Жените извършват по-малко и по-прости престъпления и извършват професионални престъпления по-рядко (Aslimoski & Stanojoska, 2019). Тези открития са резултат от различно възпитание на пола чрез обществени роли и идеали, при които жените се съветват да се научат да контролират физическата си агресивност, докато на момчетата се казва да бъдат силни. Това несъответствие е свързано не само с тяхното сексуално възпитание и образование, но и с целия социален кодекс (Aslimoski & Stanojoska, 2019; Sutherland & Cressey, 1978). Употребата на насилие срещу жени е широко разпространено явление, което води до извършване на престъпления от страна на жените. Това показва връзката между насилието, основано на пола, и увеличеното участие на жените в незаконни дейности, което е често срещано в бедните семейства. Много жени престъпници имат личностни разстройства и психотравмена история; незначитане на тяхната сигурност; начин на живот, свързан със сексуални рискове, и по-специално психопатични характеристики. (Mager et al., 2014).

Агресия

Причините за агресията са различни. Freud (2020) предполага, че основната причина за агресията е влиянието инстинкта на смъртта. Мелани Клайн развива тази концепция и

вярва, че завистта и деструктивността са проявленията на инстинкта на смъртта, които присъстват в ранните етапи от живота, нарастващата тревожност и примитивните защиты. В този процес тя предполага, че агресията може да се развие в по-зряла депресивна позиция с толерантност към загубата (Klien, 1946). В контраст с предишната теория е концепцията на Уиникот (Winnicott et al., 2015), който разглежда агресията като имаща творческо влияние, необходимо за нормалното психологическо израстване, но и позволяваща възникването на патологична агресия и насилие в отговор на травматични и неблагоприятни преживявания.

Факторите, които допринасят за проявата на агресия, могат да бъдат разделени на три категории: психологични, психо-социални и биологични. Психологичните фактори се отнасят до личностните особености и изградените механизми за справяне, които съдържат в себе си степента на изградена привързаност в ранното детство, темпераментовите особености и придобития опит (Mancheva & Nikolova, 2022). Психо-социалните фактори са свързани със социалната действителност на дадено лице и повлияват неговото поведение в социума, включително фрустрации, деиндивидуация или социално учене. Мозъкът, нервната система, хормоналната система и генетиката имат голямо значение и се отнасят до биологичните фактори. Амсел формулира теорията за фрустрацията от когнитивно възприятие, която предвижда, че фрустрацията може да възникне, когато очакваната награда бъде намалена, забавена или дори премахната (Amstel, 1992). Браун и Фарбер признават два фактора, които трябва да съществуват, за да се появи разочарованието (Brown & Farber, 1951). Първото условие се отнася до важността на целта, която трябва да е подходяща за субекта, а второто изискване е целта да се разглежда като резултат от субекта. Това означава, че колкото по-близо е човек до целта, толкова по-силен ще бъде ефектът на фрустрацията върху агресивните наклонности на този човек (Harris, 1974).

Агресията приема много форми. През годините учените са идентифицирали много различни видове агресия (Parrott & Giancola, 2007). Разработени са няколко метода за класифициране на различните форми на агресивност, но все още има дебат коя таксономия е най-релевантна (Parrott & Giancola, 2007).

Стереотипите на обществото по отношение на изискванията и очакванията към съответния пол са много важни за разбирането на митовете за видовете агресия, основани на пола. В световен мащаб се смята, че жените са по-малко агресивни от мъжете поради

социалното възпитание, което насърчава образа на жената, която трябва да бъде спокойна, мила и разбираща, докато мъжът трябва да бъде груб, решителен и физически силен. Подобни утвърдени стереотипи на отношение и поведение определят и установяват социалните нагласи като общо приет еталон, подчертаващ сериозната разлика между половете (Stanoeva & Stoyanova, 2012). Тези конструкции могат да изградят основата на разочарованието, особено за жени, които не могат да се впишат в средата си, което води до емоции на гняв, страх и безпокойство. Хората с високи резултати по скалата на гнева могат да правят оптимистични оценки на риска и да предпочитат избори, търсеци риск, докато страхливите хора правят песимистични оценки на риска и избори, склонни към риск (Lerner & Keltner, 2000). Страхът се изразява по-рано при момчетата, отколкото при момчетата (Gartsein & Rothbart, 2003), а в зряла възраст жените го изпитват по-интензивно и по-често страха (Brody & Hall, 1993; Fischer & Manstead, 2000; Gullone 2000). Доказано е, че жените показват по-силни вокални и невербални изрази на страх от мъжете, както и по-висока проводимост на кожата и по-изразена реакция на стрес към физически опасни събития (Laine et al., 2009). За да се придобие по-добро познание за това коя форма на агресия може да бъде основната причина за престъпна дейност, настоящото изследване оценява четирите категории агресивност, очертани от Бъс и Пери във връзка с насилственото поведение. Те отделят гнева, физическата агресия, вербалната агресия и враждебността като видове агресия (Buss & Perry, 1992).

„Тъмната триада“ в структурата на личността

Личностният конструкт е сложен комплекс от многоаспектни личностни образувания, които се формират под въздействието на биологични, психични и социални фактори. Степента на въздействие на тези фактори определя индивидуалната личностна структура и нейната поведенческа активност (Yordanova & Krastev, 2018). Комплексът от личности черти „Тъмната триада“ започва да се изучава подробно в началото на 21 век. Докато повечето автори се фокусират върху Голямата петорка (The Big Five) през 2002 Паулус и Уилямс въвеждат концепция за „тъмна триада“, включваща личностните черти нарцисизъм, макиавелизъм и психопатията и които, според авторите, са в основата на всяко злонамерено поведение (Paulhus & Williams, 2002). На тази база „Тъмната триада“ става повод за ново направление в изследванията на личността. Фокусът от личностните черти които са положително оценени от обществото се измества върху онези характеристики, които не са добре приети от обществото. Според О'Бойл и колеги, хората, които имат

високи резултати по тези скали, са по-склонни да извършват престъпления или да създават дискомфорт в обществото (O'Boyle et al., 2012).

Макиавелизмът се отнася до манипулирането на себе си или манипулирането на групи и също така се свързва с вземане на рискови решения и безотговорно поведение (Weng et al., 2016). Включва високо ниво на склонност към измамно поведение и безразличие към морала и най-вероятно е свързано с престъпно поведение.

Нарцисизмът е черта, която се отнася до жестока личност, гордост и грандиозност (Sijtsema et al., 2019) и е отговорна за алчността и враждебността. Нарцистичните черти на личността правят хората уязвими към прояви на агресивност поради експлоататорските си наклонности (Lambe et al., 2016).

Психопатията се счита за подобна на макиавелизма, добавяйки естеството на антисоциалното поведение, включително егоизъм и импулсивност (Frick et al., 2016). Хората, които показват психопатични черти, са открити, общителни, осъзнават средата си и е по-вероятно да извършват насилствени престъпления.

Цели и хипотези на изследването

Качествата, които се използват за разбиране на престъпността в социален аспект, са егоцентризъм, студени емоции и агресията (Kivivuori et al., 2016). На тази основа в това изследване основният фокус е върху връзката между видовете агресия като физическа агресия, вербална агресия, враждебност и гняв, и комплекса от личностни черти „Тъмната триада“ при жени престъпници, които са били осъдени на затвор за извършване на насилствени престъпления, включително убийство, нападения и непредумишлено убийство.

Метод

Този раздел е посветен на обсъждането на методологията, приложена за изследване на връзката между „Тъмната триада“ и агресията при жени престъпници, които са извършили тежки престъпления. За изследването са използвани качествени и количествени техники. Този раздел ще се съсредоточи върху участниците като субекти на изследването и използването на въпросници за самооценка. Следващата част също ще включва подробно описание на процедурите.

Данните са събрани от извадка от 30 лица на възраст 22-69 години ($M = 46.2$, $SD = 11.6$). Настоящото изследване включва участници, които са биологични жени, определени при раждането.

Всички участници в изследването са дългосрочно осъдени на затвор за извършване на тежки престъпления. Изследването е проведено през декември 2021 г. в Сливенския женски затвор, България. Участниците бяха избрани въз основа на вида насилствено престъпление, което са извършили, и разделени на следните групи: извършили убийство (56,6%), извършили непредумишлено убийство (26,6%) и други (16,6%). Нямаше дискриминация, основана на етническа принадлежност. Участниците се съгласиха, след като получиха инструкции, да участват с честни отговори в проучването. След попълване на всички въпроси, данните бяха събрани и анализирани.

Инструменти

Изследване на демографски характеристики

За получаване на основна информация за респондентите, бе подготвен демографски въпросник на български език, който цели да събере данни, на чиято основа да се опишат участниците и да се анализират техните основни демографски характеристики във връзка с извършване на престъпление. Въпросникът включва 12 точки. Елементите се състоят от общи конструкции като възраст, етническа принадлежност, образование, доходи, заетост на участника и специфични важни характеристики за изследването, като елементи, свързани със семейството и личния живот, и въпроси, свързани с криминално досие.

Изследване на „Тъмната триада“

За измерване на „Тъмната триада“ от личностни черти е използвана адаптирана на български версия на въпросника (Madjarov, 2016; Egorova et al., 2015). Въпросникът е самооценъчен и се състои от 27 айтема, които се оценяват по скала от Ликертов тип, където 1 означава напълно несъгласен, а 5 напълно съгласен.

Измерване на агресивно поведение

За измерване на агресията е използвана българската версия на въпросника на Бъс и Пери (Mancheva, 2017; Buss & Perry, 1992). Въпросникът включва 29 айтема, които измерват дименсиите физическа агресия, вербална агресия, враждебност и гняв.

Процедура

Изследването бе проведено в женския затвор в гр. Сливен, Република България. За осигуряване на достъп до затвора бе подадена молба за разрешение от Главна Дирекция „Изпълнения на наказанията“. Персоналът беше напълно информиран с подробно писмо, описващо целта и задачите на изследването. След получаване на разрешението, изследваните лица бяха помолени да участват доброволно. Всички участници, които бяха поканени, участваха в изследването. Нямаше външни фактори, които да повлияят на отговорите на участниците. Методът, който беше приложен за провеждане на това изследване, беше „purposing sampling“ (Patton, 1990), включващо избиране на изследвани лица въз основа на извършеното от тях престъпление. Извадката включва жени, които са извършили тежки престъпления, като убийство, нападение и непредумишлено убийство. Всяка от участничките беше информирана относно съдържанието на изследването и че самоличността ще бъде запазена неназована, а резултатите ще бъдат използвани само за изследователски цели. След като участниците бяха информирани, те получиха набор с въпросници, разделен на три части. Първата част на въпросника представлява тест с множество възможности за избор с демографска насоченост. Следващата част беше въпросникът за Тъмната триада, наречен просто личностен въпросник, за да не повлияе на възприятието на субекта по отношение на въпросите. Последната част, която участниците бяха помолени да попълнят, беше тестът за агресия на Buss & Perry (1992). Събраните данни бяха анализирани в IBM SPSS Statistics 19. Нямаше липсващи данни в набора от данни.

Използвани са описателна статистика, Т-тест и ANOVA, Коефициент на корелация на Пиърсън.

Резултати

Демографското проучване включва 30 участнички, осъдени за тежки престъпления, включително убийство в българския женски затвор в Сливен. Най-много са изследваните лица с присъда, до 15 години лишаване от свобода (50%), а най-често срещаното престъпление е убийство (56%), следвано от непредумишлено убийство (26%). Това проучване беше използвано като инструмент за определяне на основните демографски фактори, които биха могли да определят поведението.

Въз основа на отговорите на участниците по основните критерии, резултатите показват, че 63% от респондентите са българи без етническа принадлежност, 56% от големите градове, с основно образование или без задължителни класове, според българското законодателство (46%). Критериите за заетост показват, че мнозинството (36%) са безработни или нямат трудов стаж. Икономическите фактори също са оценени, като 56% от изследваните лица са с ниски доходи, под 650 лв., или живеят чрез социални помощи.

Резултатите от критериите за социален и семеен произход показват, че 50% са неженени, с равно разпределение на повече от 2 деца (30%) или без нито едно (30%).

Таблица 1.

Разпределение на изследваните лица по демографски показатели.

Етническа принадлежност	N = 30
Българи	19
Роми	7
Турци	3
Друго	1
Образование	
Основно образование	14
Средно образование	12
Висше образование	4
Трудов статус	
Безработни	11
Работещи на пълен работен ден	10
Работещи без договор	9
Студенти	0
Семеен статус	
Несемейни	15
Семейни	5
Разведени	6
Кохабитация	4
Месечен доход	
0-650 BGN	17
700-900 BGN	7
1000-2000 BGN	4
над 2000 BGN	2
Родителство	
Не	9
Да, 1	8
Да, 2	4
Повече от 2	9
Местоживеене	
Голям град	17
Село	4

Малък град	9
Друго	0
Семеен статус на родителите	
Семейни	10
Разведени	5
починали	13
Не знам	2
Присъда	
Под 6 години	2
7-15 години	15
16-35 години	10
доживотна	3
Вид на престъплението	
Убийство	17
Нападение	5
Непредумишлено убийство	8
Друг	0
Други осъдени членове на семейството	
Няма	26
Партньор/Съпруг	1
Брат, сестра, родител	1
Друг	2

Резултатите от Т-теста показват, че участниците в настоящото проучване имат по-високи резултати по всички подскали, $t(28) = 4.47, p < .01$. Въз основа на средната стойност ($M = 2.91, SD = 0.19$) най-значимо отклонение се регистрира в „Психопатия“ в сравнение с нормата ($M = 2.00, SD = 0.60$), $t(28) = 7.55, p < .01$, следван от „нарцисизъм“ ($M = 2.88, SD = .11$), който също е по-висок в сравнение с нормите ($M = 2.77, SD = 0.57$), но без статистически значими разлики, $t(28) = 1.64, p > .05$. По отношение на факторът „макиавелизъм“ ($M = 3.04, SD = 0.23$) няма значима разлика в сравнение с нормата ($M = 3.03, SD = 0.60$), $t(28) = 1.21, p > .05$.

Резултатите заключават, че участниците в настоящото проучване имат значително по-високи резултати по скалите на Тъмната триада в сравнение с женските норми, като единна конструкция и на отделните подскали. Резултатите на дименсията „Психопатия“ са най-високи и статистически значими, докато дименсията „Макиавелизъм“ и „Нарцисизъм“ не регистрират статистически значими разлики (Таблица 2).

Таблица 2.

Резултати от проведена статистическа процедура T-тест по скалите на въпросника за „Тъмната триада“ от настоящото изследване и нормите на Jones и Paulhus (2014).

	Настоящо изследване		Норми по Jones и Paulhus (2014)		T-test
	M	SD	M	SD	
Макевиализъм	3.04	0.23	3.03	0.59	1.21
Нарцисизъм	2.88	0.11	2.77	0.57	1.64
Психопатия	2.9	0.19	2	0.60	7.55*
Общ бал	8.83	0.40	7.80	0.64	4.47*

* $p < .01$

По отношение на агресията, резултатите от T-теста показват, че има статистически значима разлика между резултатите на изследваните лица ($M = 77.89$, $SD = 18.46$) и нормите на Buss и Perry (1992) ($M = 68.2$, $SD = 17.0$). Установява се, че участниците в настоящото проучване имат по-висок резултат по всички подскали. Най-висок резултат на средната стойност ($M = 21.24$, $SD = 7.46$) е регистриран по скалата „Физическа агресия“ спрямо нормите ($M = 17.90$, $SD = 6.6$), $t(28) = 2.36$, $p < .05$, последвано от „Враждебност“ ($M = 23.4$, $SD = 5.88$), в сравнение с нормата ($M = 20.2$, $SD = 6.3$), $t(28) = 2.89$, $p < .01$, последвано от скалата „Гняв“ ($M = 18.52$, $SD = 5.13$), който има по-висока, но не статистически значима разлика с нормите ($M = 16.70$, $SD = 5.8$), $t(28) = 1.87$, $p > 0.5$. Подскалата „Вербална агресия“ регистрира най-нисък резултат ($M = 14.60$, $SD = 4.04$) и се отчита без значима разлика спрямо нормата ($M = 13.50$, $SD = 3.9$), $t(28) = 1.51$, $p > .05$.

Резултатите показват, че участниците в настоящото изследване имат значително по-високи стойности на агресия в сравнение с нормите, както като единен конструкт и така и по отделните скали (Таблица 3).

Таблица 3.

Резултати от T-тест по скалите на въпросника на Buss и Perry (1992) от настоящото изследване и нормите.

	Настоящо изследване		Норми Buss и Perry (1992)		T-test
	M	SD	M	SD	
Физическа агресия	21.24	7.46	17.90	6.60	2.36*
Вербална агресия	14.60	4.04	13.50	3.90	1.51
Гняв	18.52	5.13	16.70	5.80	1.87
Враждебност	23.4	5.88	20.20	6.30	2.80**
Общ бал	77.90	18.46	68.20	17.0	2.77**

** $p < .01$, * $p < .05$

Резултатите от корелационния анализ показват, че нарцисизъмът има правопрпорционална връзка с вербалната агресия $r(28) = .490, p < .01$, което означава, че с увеличаване на нарцисизъма се увеличава и вербалната агресия. Аналогични резултати се наблюдават и по отношение на връзката „нарцисизъм-враждебност“, където отново се открива статистически значима връзка $r(28) = .435, p < .01$. Не се открива обаче значима връзка между нарцисизъма и гнева и нарцисизъма и физическата агресия. Резултатите са представени в таблица 4.

Таблица 4.

Резултати от Корелационен анализ за откриване на статистически значима връзка между между нарцисизъма и видовете агресия, $N = 30$

Променлива	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3
1. Нарцисизъм	26,0	3.4			
2. Физическа агресия	21.2	7.5	.163		
3. Вербална агресия	14.6	4.0	.490**	.452*	
4. Гняв	18.5	5.1	.285	.643**	.639**
5. Враждебност	23.4	5.9	.435*	.530**	.531**

** $p < .01$ (2-tailed); * $p < .05$.

Проследена бе и връзката между макевиализма и видовете агресия. Корелационният анализ показва силна правопрпорционална връзка между Макевиализама и враждебността $r(28) = .745, p < .001$, вербалната агресия $r(28) = .687, p < .001$, физическата агресия и гнева $r(28) = .510, p < .01$. Корелациите са представени в таблица 5.

Таблица 5.

Резултати от Корелационен анализ за откриване на статистически значима връзка между макевиализма и видовете агресия, $N = 30$.

Променлива	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3
1.Макевиализъм	27,4	6,3			
2. Физическа агресия	21,2	7,5	.540**		
3. Вербална агресия	14,7	4,0	.687**	.452*	
4. Гняв	18,5	5,1	.510**	.643**	.639**
5. Враждебност	23,4	5,9	.745**	.530**	.531**

** $p < .01$ (2-tailed); * $p < .05$

По отношение на психопатията отново биват открити статистически значими правопрпорционални връзки с видовете агресия и по-конкретно с физическата агресия ($r(28) = .744, p < .001$), гнева ($r(28) = .507, p < .01$) и враждебността ($r(28) = .473, p < .05$).

Таблица 6.

Резултати от Корелационен анализ за откриване на статистически значима връзка между психопатията и видовете агресия, $N = 30$.

Променлива	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4
1. Психопатия	26.2	5.7				
2. Физическа агресия	21.2	7.4	.744**			
3. Вербална агресия	14.6	4.0	.312	.452*		
4. Гняв	18.5	5.1	.507**	.643**	.639**	
5. Враждебност	23.4	5.8	.473**	.530**	.531**	.575**

** $p < .01$ (2-tailed); * $p < .05$

Дискусия

На база резултатите от проведеното изследване се обособяват няколко важни акцента. Първо, демографските резултати, показваха, че жените извършили насилствени престъпления, най-често имат едва основно образование, несемейни са и неработещи, с доход до 650 лв., вероятно от помощи. В по-голямата част от случаите, родителите им са починали.

Резултатите от изследването установиха, че съществува връзка между агресията и комплекса от личностни черти „Тъмната триада. При анализа на отделните конструкти на Тъмната триада във връзка с типовете агресия се установи, че макиавелизмът има силна положителна корелация с вербалната агресия и враждебността, но не и с физическата агресия и гняв. В резултатите беше установено, че колкото е по-висока стойността на макевиализма, толкова по-високи проявления на агресия могат да се очакват. Отчетено е наличието на връзка между макиавелизма и агресивността като единно цяло, както и между макиавелизма и враждебността.

Установи се, че нарцисизмът има силна връзка с вербалната агресия и с враждебността, но не и с физическата агресия и гнева. Нарцисизмът изглежда има връзка с вербалната агресия, но не и с агресията като единна конструкция.

Съобразно очакванията, резултатите от корелационния анализ установиха правопрпорционална връзка между психопатията и физическата агресия сред жените, извършили насилствени престъпления. Открита бе и връзка между психопатията и гнева и враждебността, но не и с вербалната агресия. Психопатията и физическата агресия остават най-значимите и характерни резултати по отношения на жените, извършили тежки престъпления.

Други изследвания също установяват връзка между Тъмната триада и агресията. Според изследване на Джонс и Нериа индивидуалните черти на Тъмната триада уникално предсказват различни аспекти на агресията. Според тях Психопатията предсказва положително физическа агресия, нарцисизъмът предсказва отрицателно враждебност, а макиавелизъмът предсказва положително враждебност. Взети заедно, констатациите хвърлят светлина върху уникалните елементи на Тъмната триада и тяхната способност да предсказват уникални форми на диспозиционна агресия (Jones & Neria, 2015) По същия начин, в настоящото изследване директната агресия също корелира с психопатични и нарцисистични черти, докато макиавелистичните черти са свързани само с индиректни видове агресия. Настоящото изследване, също така установява, че макиавелизъмът има силна корелация с агресията като единна конструкция и с всички подтипове при делинквентни жени.

Изследване на Спирингс от 2014 г. (Spierings, 2014) анализира и открива значителна връзка между агресията и Тъмната триада, но при лица без престъпления. В друго изследване на Флорин и колеги е анализирана Тъмната триада и четирите подтипа агресия при спортуващи тийнейджъри. Установено е също, че Тъмната триада е важен предиктор за всички видове агресия, както в настоящото изследване (Florin et al, 2021).

Констатациите в настоящото проучване имат няколко последици за бъдещи изследвания. Първо, бъдещите изследвания трябва да проучат дали има връзка между Тъмната триада и агресията при други жени, които са реализирали други в престъпления, като измама, палеж, грабеж и т.н. Това би позволило по-добро разбиране на престъпното женско поведение. Второ, изследванията трябва да включват събиране на информация на повече демографски аспекти на субектите, които могат да предложат важни данни, които са свързани с причините, които помагат за развитието на престъпно поведение при жените. От съществена важност за бъдещи изследвания с подобна насоченост, е да се изследват повече психични явления с цел по-пълно разбиране на психичния свят на жените

престъпници. Препоръчително е да се изследва и по-голяма извадка с цел по-добра представителност на извадката.

Ограничения на изследването

Настоящото проучване включва само 30 души. Няколко фактора допринасят за това. Като начало жените са по-малко склонни да извършват насилствени престъпления от мъжете. Изследването също така е фокусирано само върху извършителки на престъпления. Това означава, че резултатите от проучването трябва да се тълкуват изключително предпазливо по отношение на общото население. Друг проблем, с който се сблъскват изследователите, е, че голям брой потенциални участници в проучването са неграмотни. Включването им в настоящото изследване, беше невъзможно поради необходимостта от спазване на мерките, въведени по време на епидемията от COVID-19. В бъдеще изследователите могат да използват подхода на интервюто, за да получат представителна извадка от респонденти.

Заклучение

Настоящото проучване допълва областта на криминалната психология, като представя актуални данни за връзката между комплекса личностни характеристики „Тъмната триада“, общата агресивност и подтиповете на агресивност при жени престъпници. Въз основа на констатациите могат да се подготвят превантивни психо-образователни програми, с цел - предотвратяване на престъпно поведение, както и програми за психо-превъзпитание в затворите, които могат да помогнат за психологическата рехабилитация на жени престъпници и да намалят риска от повторно извършване на престъпление, давайки на жените престъпници по-добър шанс за реинтегриране в обществото.

Въз основа на констатациите, агресията има силна връзка с тъмните черти на личността, но също и с лошия жизнен произход. Според настоящите данни отпадането от училище сред младите жени не е рядкост; това явление може да бъде повлияно от културни и икономически причини. Културните съображения загатват за възприемания социален статус на жената в обществото, като например домакиня, а не образована или търсеща работа. Тази реалност може да насърчи жените да следват повърхностно образование, което може да доведе до ниска финансова основа, зависимост от съпруг или престъпна дейност.

Funding/Financial Support

The authors have no funding to report.

Other Support/Acknowledgement

The present study was granted by National Program "Young Scientists and Postdoctoral Students - 2" and the General Directorate "Execution of Punishments", Ministry of Justice.

Competing Interests

The authors have declared that no competing interests exist.

References

- Amsel, A. (1992). Frustration theory: Many years later. *Psychological Bulletin*, 112(3), 396-399. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.3.396>
- Angelova, N. V. (2014). Rabota s deca v risk [Work with children at risk]. *Psychological Thought*, 7(1), 1-18. <https://doi.org/10.5964/psyct.v7i1.74>
- Aslimoski, P., & Stanojoska, A. (2019). *Kriminologia [Criminology]*. Bitola: Faculty of Law.
- Bachman, J. G., Green, S., & Wirtanen, I. D. (1971). Dropping Out: Problem or Symptom? *Youth in Transition*, 111. Survey Research Center, Institute for Social Research. Michigan, USA.
- Brody, L. R., & Hall, J. A. (1993). Gender and emotion. In M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (pp. 447-460). The Guilford Press.
- Brown, J. S., & Farber, I. E. (1951). Emotions are conceptualized as intervening variables—with suggestions toward a theory of frustration. *Psychological Bulletin*, 48(6), 465–495. <https://doi.org/10.1037/h0058839>
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.63.3.452>
- Douglas, J. W. B., Ross, J. M., & Simpson, H. R. (1968). *All our future: A longitudinal study of secondary education* (pp. 24-26). P. Davies, London.
- Egorova, M. S., Sitnikova, M. A., & Parshikova, O. V. (2015). Adaptatsiya korotkogo oposnika temnoi triady [Adaptation of the Short Dark Triad]. *Psikhologicheskie Issledovaniya*, 8(43).
- Fischer, A. H., & Manstead, A. S. R. (2000). The relation between gender and emotion in different cultures. In A. H. Fischer (Ed.), *Gender and emotion: Social psychological perspectives* (pp. 71-94). Cambridge University Press.
<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/52402/1/3.pdf.pdf#page=82>
- Florin, V., Germina, C., Raluca, S., Alexandru, C., Alina, C., & Robert, M. (2021). Dark Triad and Aggression in a Sport Students Romanian Sample. *Ovidius Univ. Ann. Ser. Phys. Educ. Sport/Sci. Mov. Health*, 21, 210-219. <https://www.analefefs.ro/anale-fefs/2021/i2/pe-autori/23.%20VOINEA%20FLORIN,%20COSMA%20GERMINA,%20STEPAN%20RALUCA,%20COSMA%20ALEXANDRU,%20CHIRACU%20ALINA,%20MUNTEANU%20ROBERT.pdf>

- Freud, S. (2020). *Introduction to Psychoanalysis*. McClelland & Stewart.
- Frick, P. J., Wall, T. D., Barry, C. T., & Bodin, S. D. (2016). Applying the concept of psychopathy to children: Implications for the assessment of antisocial youth. In C. B. Gacono (Ed.) *The clinical and forensic assessment of psychopathy: A practitioner's guide* (pp. 99–114)
- Gartstein, M. A., & Rothbart, M. K. (2003). Studying infant temperament via the revised infant behavior questionnaire. *Infant Behavior & Development*, 26(1), 64-86. [https://doi.org/10.1016/S0163-6383\(02\)00169-8](https://doi.org/10.1016/S0163-6383(02)00169-8)
- Gergov, T. (2019). The Role of the Positive Psychological Climate in the School Class. *Contents of Strategies for Policy in Science and Education*, 27(5), 540-551.
- Gullone, E. (2000). The development of normal fear: A century of research. *Clinical psychology review*, 20(4), 429-451. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(99\)00034-3](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99)00034-3)
- Harris, M. B. (1974). Mediators between frustration and aggression in a field experiment. *Journal of Experimental Social Psychology*, 10(6), 561–571. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(74\)90079-1](https://doi.org/10.1016/0022-1031(74)90079-1)
- Jones, D. N., & Neria, A. L. (2015). The Dark Triad and dispositional aggression. *Personality and Individual Differences*, 86, 360-364. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.06.021>
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3). *Assessment*, 21(1), 28-41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
- Juby, H., & Farrington, D. P. (2001). Disentangling the link between disrupted families and delinquency: Sociodemography, ethnicity and risk behaviors. *British Journal of Criminology*, 41(1), 22-40. <https://www.jstor.org/stable/pdf/23638892.pdf>
- Kivivuori, J., Savolainen, J., & Aaltonen, M. (2016). The revenge motive in delinquency: Prevalence and predictors. *Acta Sociologica*, 59(1), 69-84. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0001699315607969>
- Klein, M. (1946). Notes on some schizoid mechanisms. *The International Journal of Psychoanalysis*, 27, 99-110.
- Laine, C. M., Spittler, K. M., Mosher, C. P., & Gothard, K. M. (2009). Behavioral Triggers of Skin Conductance Responses and Their Neural Correlates in the Primate Amygdala. *Journal of Neurophysiology*, 101(4), 1749–1754. <https://doi.org/10.1152/jn.91110.2008>

- Lambe, S., Hamilton-Giachritsis, C., Garner, E., & Walker, J. (2016). The Role of Narcissism in Aggression and Violence: A Systematic Review. *Trauma, Violence & Abuse, 19*(2), 209-230. <https://doi.org/10.1177/1524838016650190>
- Lerner, J. S., & Keltner, D. (2000). Beyond valence: Toward a model of emotion-specific influences on judgment and choice. *Cognition and Emotion, 14*(4), 473-493. <https://doi.org/10.1080/026999300402763>
- Madjarov, E. (2016). Paradoksite pri sravnitelnoto izsledvane na studenti i lisheni ot svoboda [Paradoxicality in the comparative study of students and prisoners]. In International scientific conference "Leadership and Organization Development". 16-19 June 2016 Kiten, Bulgaria. <https://unipressbg.files.wordpress.com/2019/09/sbornik-liderstvo-i-organizacionno-003-ok.pdf>
- Mager, K. L., Bresin, K., & Verona, E. (2014). Gender, psychopathy factors, and intimate partner violence. *Personality disorders: Theory, research, and treatment, 5*(3), 257-267. <https://doi.org/10.1037/per0000072>
- Mancheva, R. (2017). *Diagnostika na lichnostta s deviantno povedenie* [Diagnosis of the personality with deviant behavior]. University Publishing House „Neofit Rilski“, Blagoevgrad.
- Mancheva, R., & Nikolova, S. (2022). Aggressive behavior in elementary school age through the eyes of teachers. *International Journal - Knowledge, 54*(2), 267-272. <https://ikm.mk/ojs/index.php/kij/article/view/5566>
- O'Boyle, E. H., Forsyth, D. R., Banks, G. C., & McDaniel, M. A. (2012). A meta-analysis of the Dark Triad and work behavior: A social exchange perspective. *Journal of Applied Psychology, 97*(3), 557-579. <https://doi.org/10.1037/a0025679>
- Parrott, D. J., & Giancola, P. R. (2007). Addressing "The criterion problem" in the assessment of aggressive behavior: Development of a new taxonomic system. *Aggression and Violent Behavior, 12*(3), 280-299. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.08.002>
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Sage Publications.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality, 36*(6), 556-563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)

- Rankin, J. H., & Kern, R. (1994). Parental attachments and delinquency. *Criminology*, 32(4), 495-515. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1994.tb01163.x>
- Sijtsema, J. J., Garofalo, C., Jansen, K., & Klimstra, T. A. (2019). Disengaging from Evil: Longitudinal Associations Between the Dark Triad, Moral Disengagement, and Antisocial Behavior in Adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(8), 1351-1365. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10802-019-00519-4>
- Spierings, S. B. J. (n.d.). *Relationships between the dark triad and aggression*. Tilburg University.
- Stanoeva, G., & Stoyanova, S. (2012). Acceptance of others, feeling of being accepted and striving for being accepted among the representatives of different kinds of occupations. *Psychological Thought*, 5(1), 47. <https://doi.org/10.5964/psyct.v5i1.8>
- Sutherland, E. H., & Cressey, D. R. (1978). *Criminology* (10th ed.). Lippincott, Philadelphia.
- Waldman, I., Bohman, M., Carlier, M., Mednick, S. A., Tj, J. B., Virkkunen, M., ... & Taylor, P. (1996). Symposium on Genetics of criminal and antisocial behavior, held at the Ciba Foundation, London 14-16 February 1995-General discussion III.: Genetics of Criminal and Antisocial Behaviour. In *Genetics of Criminal and Antisocial Behaviour* (pp. 129-138). John Wiley & Sons.
- Weng, X., Ran, M. S., & Chui, W. H. (2016). Juvenile delinquency in Chinese adolescents: An ecological review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 26-36. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.06.016>
- Winnicott, D. W., Winnicott, C., Shepherd, R., & Davis, M. (2015). *Deprivation and delinquency*. Routledge.
- Yordanova, B., & Krastev, L. (2018). Factorial Structure and Differential Features of Aesthetic Preferences. *Psychological Thought*, 11(2), 112-121. <https://doi.org/10.5964/psyct.v11i2.300>

About the Authors

Emelina Zaimova-Tsaneva Ph.D., is a chief assistant professor, at Department of Psychology, SWU "Neofit Rilski". Her interests are in the field of criminal and forensic psychology. She is consultant in positive psychotherapy with years of experience working with children and families during divorce.

Alicia-Ximena Pop is a M.A. graduate in Criminal Psychology at South-West University "Neofit Rilski" in Blagoevgrad, Bulgaria. She received a bachelor's degree in psychology from the Tokyo

University of Social Welfare in Tokyo, Japan. She is a member of the Bulgarian Psychological Society and an associate member of APA. Her main area of research interest is criminal and deviant behavior.

Todor Todorov is a Ph.D. student at Department of Psychology, SWU “Neofit Rilski”. A criminal psychologist and a certified polygraph examiner and instructor with a field experience of more than 25 years both in government and private sector.

Velina Vladimirova, Ph.D. is an assistant, at Department of Psychology, SWU “Neofit Rilski”. A criminal psychologist and a certified polygraph examiner and instructor with a field experience of more than 15 years both in government and private sector.

Stoil Lyubenov Mavrodiev, D.Sc. is an associated professor at Department of Psychology, South-West University "Neofit Rilski". His scientific interests are in the field of History of Psychology, Basic Problems of Psychology, Psychoanalysis, Psychology of Stress and Health Psychology, Forensic Psychological Expertise. He has worked in the field of Transport Psychology. He was a forensic expert in psychology, at the beginning of his career he was a school psychologist.

Tsvetelina Slavchova Hadzhieva Ph.D., is a chief assistant professor, at the Department of Psychology, SWU "Neofit Rilski". Her interests are in the field of child psychology, clinical psychology, psychology of health and sport psychology. She is consultant in cognitive-behavior psychotherapy and positive psychotherapy with years of experience working with children, adolescents and adults.

Rusanka Mancheva Ph.D., is an associated professor and has been a lecturer at the Department of Psychology, SWU "Neofit Rilski" in Blagoevgrad for more than 20 years. Her professional interests are in School Psychology, Psychology of Deviant Behavior, and Social Psychology. She has published numerous articles, two monographs, and six textbooks, 2 of which were published abroad.

Corresponding Author`s Address [\[TOP\]](#)

Department of Psychology
South-West University "Neofit Rilski"
66 Ivan Mihaylov str.
2700 Blagoevgrad, Bulgaria.

Email: emelina_z@swu.bg